

KOMPETENCE

Der er fem områder, hvor EU bestemmer det hele. Her kan de enkelte medlemslande ikke føre en egen politik. Side 3

EN LOV BLIVER TIL

Få styr på lovgivningsprocessen. Et lovforslag skal igennem et stort maskineri, før det bliver til en egentlig lov. Side 6

EFTER KRISEN

EU har ændret karakter efter en række krisetiltag. Især Finanspagten har pillet ved den interne magtfordeling. Side 10

EUROPAMINISTER

Nick Hækkerup tror, at Danmark ville kunne leve fint uden en europaminister - det er bare en rigtig god ide. Side 12

ÅRGANG 42 – NR. 1267 – JANUAR 2014

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

Her bestemmer EU

Side 3



Tema: EU i grove træer

Leder:

Derfor er det vigtigt

BESLUTNINGER. De fleste har en klar oplevelse af, at EU er vigtig. At det er noget, man bør interesse sig for og vide noget om. Det kræver bestemt en indsats at holde styr på lovgivningsprocesser, magtforhold og persongalleri i det europæiske samarbejde. Men det er helt nødvendigt at gøre forsøget. De beslutninger der træffes i EU, påvirker 500 millioner EU-borgere og former den politiske fremtid for størstedelen af de europæiske lande.

Den 25. maj 2014 er der valg til EU-Parlamentet og kort efter skal en ny EU-Kommission sammensættes. Det giver os en særlig mulighed for at give vores holdning til kende som borgere og vælgere. Og sammensætningen af EU-Parlamentet bliver afgørende for den politiske kurs for Europa.

Hvis vores stemmer skal høres som andet end et ekko af de nationale valg og politiske problemer, er vi som borgere nødt til at vide basale ting om EU. Hvem har magten? Hvordan træffes beslutningerne? Hvad er min mulighed for indflydelse?

Den økonomiske krise, der har plaget EU siden 2009, har medført en lang række nyskabelser siden NOTAT sidste gang (i 2010) satte sig for at forklare EU på kun 16 sider. Lissabontraktaten, der er den seneste version af EU's grundlov, var lige trådt i kraft og gav EU-Parlamentet meget mere magt end tidligere. Men måske kun på papiret.

De sidste tre år har EU fået en lang række nye muligheder for indflydelse på medlemslandenes økonomiske politik og finanspolitik. Finansloven, pensionsalderen, lønninger for offentligt ansatte og kommunale budgetter er områder, hvor EU-beslutninger nu sætter rammerne for politikken.

Beslutningen om at give EU disse nye muligheder er truffet af regeringerne i medlemslandene - uden om EU-Parlamentet. Tysklands Kansler Angela Merkel har vist sig som en helt afgørende magtfaktor i EU. Det giver en række politiske og demokratiske udfordringer, hvis det store medlemsland får mere magt på bekostning af de folkevalgte i EU-Parlamentet.

Efterhånden som flere og flere beslutninger bliver truffet i EU, er der også en risiko for, at folk bliver underlagt beslutninger, de ikke har haft medindflydelse på. Grækere, italienerne og spaniere har mærket konsekvenserne af EU's sparepolitik og er gået på gaden i protest. Hvordan sikrer vi fremover et demokrati, hvor dem der bliver berørt af beslutningerne, også bliver inddraget og hørt i processen?

De seneste tre år har kun gjort det endnu vigtigere at få styr på, hvordan EU fungerer.

I dette temanummer tilbyder vi derfor en kort og klar oversigt over EU's institutioner og beslutningsproces. Vi giver dig et overblik over hvor, hvor meget og hvem, der bestemmer i EU. Og hvordan det foregår. Magasinet indeholder også en gennemgang af EU's udvikling efter krisen, et interview med Danmarks europaminister Nick Hækkerup og lidt om EU's historie.

Vi håber, at dette overordnede billede af, hvad EU er, og hvordan det fungerer, kan være en hjælp i debatten om, hvad det er for et EU, og hvad det er for et demokrati vi vil have.

Redaktionen

NOTAT SÆTTER DAGSORDENEN

I de kommende numre af NOTAT graver vi dybere i temaerne:

Februar:

Hvorfor en patentdomstol?

Sammen med EU-parlamentsvalget den 25. maj får Danmark efter al sandsynlighed en folkeafstemning, om vi skal gå med i en ny EU-patentdomstol. Hvad taler for og imod? Hvem får gavn af en patentdomstol? Hvem taber på patenter? Hvordan virker patenter?

Marts:

Er der arbejde til alle?

Der er nu 26 mio. arbejdsløse i Europa. Hvordan bliver der jobs til dem? Er produktivitet og mekanisering blevet så høj, at vi ikke kan bruge alles arbejdskraft? Har EU et ansvar for at handle?

April:

Valgets store spørgsmål

I dette temanummer ser vi på de sager, som bliver de største - og de mest væsentlige - på dagsordenen ved EU-Parlamentsvalget den 25. maj 2014.

NOTAT

- magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, Christiansborg, 1240 København K. redaktionen@notat.dk

Redaktør af dette tema:

Ida Zidore

I redaktionen: Staffan Dahllöf, Sven Skovmand, Finn Ellegaard, Andreas Bay-Larsen, Kenneth Haar, Therese Lihn Thomsen, Jesper Vestermark Køber, Michael Birkkjær Lauritsen, Ida Zidore og Rasmus Nørlem Sørensen (ansv.)

Øvrige bidragsydere i dette nummer:

Natalia Lehrmann og Turid Danielsen

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO

Abonnement: NOTAT, Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro, tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

Grafik og layout: Ingelise Bech-Hansen, NOTAT Grafisk ISSN: 1603-7480

NOTAT og Oplysningsforbundet DEO er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" - og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

For kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEOs arrangementer.

Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

Her bestemmer EU

EU har stor indflydelse på lovgivningen i Danmark og de andre medlemslandene. Men inden for hvilke områder?

AF STAFFAN DAHLLÖF

KOMPETENCE. Der er fem områder, hvor EU bestemmer det hele. Det vil sige, at de enkelte medlemslande ikke kan føre en egen politik. Og der er 13 områder med "delt kompetence", hvilket vil sige, at landene til dels bestemmer selv. Men landene må ikke modvirke beslutninger, der allerede er truffet i EU.

Endelig er der syv områder, hvor landene bestemmer selv, men hvor EU kan støtte og samordne landenes egne beslutninger.

Sådan lyder den nemme forklaring, som man kan læse sig til i Lissabon-traktaten – EU's grundlov og spilleregler. I den virkelige verden er det noget vanskeligere at trække en grænse mellem Unionen og nationen.

Forsvar og finanser

Når EU diskuterer udenrigspolitik, sikkerhedspolitik og forsvar, fører det sjældent til egentlige beslutninger, fordi alle 28 lande som hovedregel skal være enige. Og alle lande kan nedlægge veto.

Finanspolitik – hvad landene opkræver i skat og hvad de penge bliver brugt til – er formelt set rent nationale anliggender. Men i praksis har EU vedtaget en lang række love som svar på finanskrisen, og de har sat snævre grænser for medlemslandenes finanspolitik.

Formelt og reelt

En af krisebeslutningerne er den såkaldte Finanspagt, som sætter et loft over, hvor mange penge det enkelte land kan tillade sig at afsætte i sin årlige finanslov.

Den har alle EU-lande, undtagen Storbritannien og Tjekkiet, skrevet under på. Finanspagtens regler er i Danmark udformet som en budgetlov, der er vedtaget af de tre regeringspartier plus Venstre og Konservative.

Budgetloven er derfor ikke noget EU har besluttet på Danmarks vegne, men en beslutning truffet af Folketinget om at indføre de samme økonomiske begrænsninger, som det store flertal af de andre EU-lande er blevet enige om.

I praksis sætter EU altså rammerne for dansk økonomisk politik. Formelt er det dog stadig en dansk beslutning. ♦

Her bestemmer EU alt:

- * Toldunionen – told og afgifter for handel med lande udenfor EU
- * Konkurrenceregler – hvad virksomheder og myndigheder må og ikke må gøre for at fremme sine egne interesser
- * Valutakurser og rente (prisen på penge) for lande med euro
- * Fiskeri udenfor en grænse på 12 sømil (22 km) fra kysten
- * Handelspolitik – for eksempel frihandelsaftaler med andre regioner og lande.

Her bestemmer EU og medlemslandene sammen:

- * Det indre marked – hvordan varer, tjenester, mennesker og kapital (penge) må bevæge sig over grænserne
- * Dele af social- og arbejdsmarkedspolitikken
- * Regionalpolitik – hjælp til fattige egne
- * Landbrug og kystfiskeri
- * Miljø
- * Forbrugerbeskyttelse
- * Transport
- * Transeuropæiske net – støtte til gas- og el-ledninger, motorveje, jernbaner mv.
- * Energi
- * Politiarbejde, strafferet og domstole, asyl og indvandring, civilret (retsregler mellem borgere). Danmark har en undtagelse for det område.
- * Dele af sundhedsområdet
- * Forskning, teknisk udvikling og rumfart
- * Udviklingshjælp og bistand.

Her kan EU støtte, men ikke lovgive:

- * Sundhed
- * Industri
- * Kultur, turisme, uddannelse og sport
- * Civilbeskyttelse og myndigheders samarbejde.

Kilde: Traktat om den Europæiske Unions funktionsmåde, artikel 3, 4, 5 og 6 – her i forenklet sprog.



Kort om institutionerne

EU er ikke en samlet enhed, men består af en række institutioner, der bestrider forskellige former for magt. Få overblik over dem her.



Det Europæiske Råd og EU's præsident

Danmarks statsminister Helle Thorning-Schmidt og EU-landenes øvrige 27 stats- og regeringschefer udgør tilsammen Det Europæiske Råd. De mødes i udgangspunktet fire gange årligt til topmøder, men siden krisen har det været væsentligt flere. På topmøderne fastlægger Det Europæiske Råd EU's overordnede prioriteter og retning for fremtiden, og diskuterer de mest følsomme politiske emner mellem landene.

Lederen af topmøderne er Det Europæiske Råds faste formand, belgieren Herman Van Rompuy. Han kaldes også EU's præsident og vælges for en tre-årig periode. Statscheferne genvalgte Herman Van Rompuy under det danske EU-formandskab i foråret 2012.

Topmøderne er lukket for de fleste. Ud over stats- og regeringscheferne er det kun EU-Kommissionens formand José Manuel Barroso og EU's præsident Herman Van Rompuy med hans lille håndfuld embedsmænd, der har lov at deltage. Tidligere sad både udenrigsministre og landenes topembedsmænd med, men efter Lissabon-traktaten reformerede Van Rompuy mødeformen og øgede sin kontrol som mødeleder.

Statsminister Helle Thorning Schmidt og EU's præsident, Herman Van Rompuy.

EU-Kommissionen

UDØVENDE MAGT. Man kan sammenligne EU-Kommissionen med en regering. Men modsat i Danmark er Kommissionen den eneste institution i EU, der kan stille forslag til ny lovgivning. Kommissionen repræsenterer EU, når der forhandles om internationale aftaler med lande uden for EU.

Kommissionen overvåger også, at medlemslandene overholder EU-lovgivningen, og den forvalter EU's budget.

Alle 28 medlemslandes regeringer udpeger hvert femte år en kommissær. Den danske EU-kommissær hedder Connie Hedegaard og er fra Det Konservative Folkeparti.

Kommissionens formand er i øjeblikket portugiseren José Manuel Barroso. Han er valgt af Det Europæiske Råd og godkendt af EU-Parlamentet. Kommissionens formand tildeler de forskellige kommissærer et ansvarsområde, ligesom statsministeren i Danmark sætter et hold af ministre. Connie Hedegaard har ansvaret for klimapolitikken.

Kommissærerne repræsenterer EU og ikke deres hjemlande. Når de træffer beslutninger, kræver det flertal internt i Kommissionen, men det sker oftest i enighed mellem kommissærerne. Kommissionens afstemninger er hemmelige. Kommissionen råder over en fast stab på ca. 25.000 embedsmænd. De er fordelt i generaldirektorater, hvilket svarer nogenlunde til ministerier.



Klimakommissær Connie Hedegaard og formanden for Kommissionen, José Barroso.



Økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager og Finansminister Bjarne Corydon.

Ministerrådet

LOVGIVENDE MAGT. Ministerrådet kaldes ofte blot Rådet og er EU's mest magtfulde lovgivende organ. Ministerrådet består af ministre fra alle EU-landene, der behandler og vedtager lovforslag fra Kommissionen. Er der tale om en sag på sundhedsområdet, er det sundhedsministrene, der mødes for at drøfte forslaget. Gælder det miljø, er det miljøministrene.

Stemmerne i Ministerrådet fordeles efter landenes størrelse. Danmark har syv stemmer og Tyskland har 29 ud af i alt 352 stemmer.

Ministerrådet har i alt ti forskellige sammensætninger, hvor forskellige ministre mødes fast. Det er områder som landbrug og fiskeri, økonomi og finans, indre marked og udenrigsanliggender.

Møderne ledes af det land, der har EU-formandskabet netop det halvår. Møderne om udenrigsanliggender ledes dog af britiske Catherine Ashton, EU's udenrigsminister.

Ellen Trane Nørby (V) og Jeppe Kofod (S), spidskandidater til EU-Parlamentsvalget 2014.



EU-Parlamentet

LOVGIVENDE MAGT. EU-Parlamentet (eller Europa-Parlamentet) er EU's andet lovgivende organ, der ligesom Ministerrådet behandler og vedtager lovforslag fra Kommissionen.

Parlamentet er medlovgiver på størstedelen af lovgivningen, men ikke på mange af de store økonomiske beslutninger, som EU har truffet siden krisen. Parlamentet vedtager EU's budget sammen med Ministerrådet, og skal også godkende, at Kommissionen forvalter budgettet ordentligt.

Parlamentet består af politikere, der hvert femte år bliver valgt ved direkte valg i EU's 28 lande. Næste valg til EU-Parlamentet er den 25. maj 2014.

Danmark har 13 medlemmer og Tyskland har 99 medlemmer ud af i alt 766 i parlamentet. Parlamentarikerne har fordelt sig i syv politiske grupper, samt en gruppe for de 31 medlemmer, der enten ikke må eller ikke vil være medlem af en gruppe.

Af de danske parlamentarikere sidder fem i den socialdemokratiske gruppe, Parlamentets andenstørste gruppe. Venstres tre medlemmer sidder i den liberale gruppe. Her ville De Radikale også sidde, hvis de var valgt ind. Resten har fordelt sig i den konservative gruppe, som er Parlamentets største, og i den grønne gruppe, i frihedsgruppen, i den EU-skeptiske konservative gruppe og i venstrefløjgruppen.

Der er i øjeblikket borgerligt flertal i Parlamentet.



Den danske EU-dommer, Lars Bay Larsen.

EU-Domstolen

DØMMENDE MAGT. EU-Domstolen skal sikre, at EU's lovgivning fortolkes ens i alle EU's medlemslande. Den er øverste dømmende myndighed i EU.

Domstolen dømmer i sager om medlemstaternes forpligtelser overfor EU. EU-Domstolen består af 28 dommere, én fra hvert medlemsland. Landenes regeringer udnævner dommerne for seks år ad gangen. Afgørelser ved EU-Domstolen fører nogle gange til, at medlemslande må ændre deres lovgivning.

Hvor meget bestemmer EU?

Der er gjort mange forsøg på at sætte tal på EU's magt, men det gode spørgsmål kan kun besvares med en overordnet vurdering: Det er rigtig meget, der bliver besluttet i EU.

AF RASMUS NØRLEM SØRENSEN

RET MEGET. Det er ikke muligt at finde et samlet tal for, hvor meget EU bestemmer. Men et par tal kan give et overordnet indtryk.

Når de nyvalgte kommunalpolitikere trækker i arbejdstøjet, må de forvente, at over halvdelen af sagerne på den kommunale dagsorden har med EU at gøre. I 2012 var det 53%.

Hvis man ser på den nationale lovgivning, så har over 20% af love og bekendtgørelser en såkaldt EU-note. Det vil sige, at beslutningen er truffet i EU, men loven lavet i Danmark.

Er 20 procent så svaret?

Hvis man kun forholder sig til EU-noter, overser man de vigtige mellemstatslige aftaler, som Danmark har indgået de seneste par år. Finanspagten, europagten og flere andre aftaler om økonomi og finanspolitik er indgået direkte mellem Danmark og andre EU-lande.

Man får heller ikke talt de såkaldte forordninger med, der gælder direkte for borgerne, uden at det danske Folketing skal vedtage dem. Et kvalificeret bud vil være, at hvis man tæller disse forordninger med, så er omkring 50% af alle retsakter, der er gældende i Danmark – besluttet i EU.

Bestemmer EU over Folketinget?

EU-retten har forrang for national lovgivning. En beslutning, der er truffet i EU-systemet, eller en dom, der er afsagt af EU-Domstolen, kan i praksis ikke ændres eller ophæves af Folketinget.

Der er formelle grænser for EU's magt over Danmark. Hvis en EU-beslutning er i strid med grundloven, så gælder den ikke i Danmark. Og i princippet er det muligt for Folketinget at vedtage en lov, der har til formål at bryde EU-lovgivning. Så skal alle myndigheder i Danmark følge Folketingets beslutning og ikke EU's. Men så bryder man med de grundlæggende aftaler i EU's traktater.

Kort sagt: Hvis man vil være med i klubben, må man også følge klubbens reglement. ♦

NOTAT udgav i september 2011 temanummeret "Hvor meget bestemmer EU?", der graver dybere i tallene og dokumentationen for EU's indflydelse.

Sådan vedtages en lov i EU

Det kan tage flere år at vedtage en lov i EU, fordi et lovforslag først skal igennem en lang beslutningsproces. Her kan du få overblik over, hvordan en lov normalt bliver til.

AF JESPER VESTERMARK KØBER

LOVGIVNING. En lov kan blive vedtaget på flere måder i EU. På de fleste af EU's politikområder anvendes den såkaldte "almindelige beslutningsprocedure". Det er bl.a. på områderne miljø, forbrugerbeskyttelse, indre marked og transport. Her skal EU-Parlamentet og Ministerrådet være enige, før en lov kan vedtages. Det vil sige, at der skal være flertal bag loven i begge institutioner.

En simpel beskrivelse er, at Kommissionen fremsætter et forslag, som så diskuteres, eventuelt ændres og til sidst vedtages af Ministerrådet og Parlamentet i fællesskab. Den egentlige proces er mere kompliceret, idet lovforslaget kan gå igennem i alt tre behandlinger, før det vedtages.

Førstebehandlingen starter med, at Parlamentet vedtager en "udtalelse" om Kommissionens lovforslag med forslag til eventuelle ændringer. Denne udtalelse skal Ministerrådet forholde sig til. Hvis de ikke er enige med Parlamentets udtalelse, vedtager Ministerrådet en såkaldt "fælles holdning" med ændringsforslag til Parlamentets ændringsforslag. Det skal så tilbage til Parlamentet igen. Parlamentet kan enten godkende eller forkaste Ministerrådets fælles holdning, eller de kan foreslå nye ændringer, som så skal til tredjebehandling i den såkaldte forligsprocedure.

Den kringlede proces skal sikre, at både medlemslande og EU-Parlamentet bliver hørt, men den betyder også, at et lovforslag kan være flere år om at komme

gennem EU-systemet. I 2008 lykkedes det dog institutionerne at blive enige om lovgivning under førstebehandlingen i 80 procent af sagerne. Det skyldes især forhandlinger på de triligmøder, man kan læse mere om i boksen til højre.

Den næstmest anvendte beslutningsprocedure er høringsproceduren. Her er det kun Ministerrådet, der vedtager Kommissionens lovforslag. Parlamentet deltager i vejledende høringer, men har her kun svag indflydelse på lovgivningen.

I modellen til højre kan du se en forenklet fremstilling af den almindelige beslutningsprocedure. Når man læser den, er det vigtigt at huske på, at al EU-lovgivning foregår indenfor nogle faste rammer. Kommissionens lovforslag holder sig altid indenfor rammerne af den overordnede kurs, der er udstukket af Det Europæiske Råd på EU's topmøder.

Derudover skal al EU-lovgivning holde sig indenfor rammerne af EU's traktater – EU's grundlov. Lovene må aldrig være i strid med EU's traktater, som EU-Domstolen fortolker lovene i forhold til. Centralt i EU's traktater er, at varer, personer, tjenesteydelser og kapital skal kunne bevæge sig frit mellem EU-landene, de såkaldte fire friheder, der skal understøtte et velsmurt fælles marked. ♦

Parlamentet vedtager forslag

Parlamentet behandler lovforslag fra Kommissionen. Med simpelt flertal blandt de 766 medlemmer af Parlamentet kan der stilles ændringsforslag til loven. Disse ændringer danner grundlag for Kommissionen, Rådet og Parlamentets videre arbejde med lovforslaget under anden- og tredjebehandling. I den almindelige beslutningsprocedure skal Parlamentet blive enig med Ministerrådet, før en lov kan vedtages.



Kommissionen fremsætter lovforslaget

I EU har Kommissionen eneret på at fremsætte lovforslag. Ministerrådet og Parlamentet kan komme med ideer og opfordringer, ligesom et såkaldt borgerinitiativ med én million underskrifter kan opfordre til, at der laves en ny lov. Men i sidste ende er det Kommissionen, der har initiativretten og derfor også magten til at afgøre, hvad der skal stilles lovforslag om.

Ekspertgrupper rådgiver Kommissionen

Før et forslag fremsættes, rådfører Kommissionen sig typisk med en af sine i alt omkring 1.000 ekspertgrupper, der ofte repræsenterer de grupper, som loven vil berøre. På for eksempel finans- eller energiområdet, hvor der er store økonomiske interesser på spil, er erhvervslivet stærkt repræsenteret i disse grupper af rådgivere. Kommissionen er forpligtet til at oplyse, hvem der deltager i ekspertgrupperne, men referater og idéer fra møderne er ikke offentlige.

Forberedelser i COREPER

Når Ministerrådet mødes, har EU-ambassadører og embedsmænd fra EU's medlemslande allerede holdt flere møder i det, der kaldes COREPER (De faste repræsentanternes komité). Her har de på forhånd afstemt holdninger og forhandlet mange af lovforslagene fra Kommissionen, så ministrene kan nøjes med at godkende de faste repræsentanternes beslutninger i mange sager.

Forhandlinger på trilogramøder

Udover de formelle forhandlinger internt i EU's institutioner, kører der også en række vigtige uformelle møder, der er kendt som trilog- eller trepartsmøder. Her sætter repræsentanter for Ministerrådet, Parlamentet og Kommissionen sig sammen tidligt i beslutningsprocessen og forsøger at blive enige om, hvordan lovforslaget skal se ud. I mange tilfælde kan man nå til enighed på trilogramøderne, og så afsluttes den formelle proces allerede ved førstebehandlingen af lovforslaget. Trilogramøderne anses for at være meget effektive, men de har også mødt kritik for at føre til mindre åbenhed om forhandlingerne.

Ministerrådet vedtager forslag

Ministre fra alle EU's lande mødes til rådsforsamlinger for at behandle og eventuelt vedtage Kommissionens forslag. De fleste love vedtages med kvalificeret flertal i Ministerrådet. Det vil sige, at der er mindst 260 ud af i alt 352 stemmevægte for forslaget, at et flertal af EU-landene er for forslaget, og at flertallet omfatter mindst 62 % af EU's samlede befolkning. I den almindelige beslutningsprocedure skal Ministerrådet blive enig med Parlamentet, før en lov er vedtaget.

LOV

Loven gennemføres af komitéerne

Når loven er vedtaget, mangler der mange detaljer. De besluttet af embedsmænd fra medlemslandene, der arbejder i komitéer under ledelse af Kommissionen. Kompromiserne mellem de 28 lande i Ministerrådet og de 766 medlemmer af Parlamentet, er ofte løst formulerede, og det efterlader en hel del indflydelse til komitéerne. I en række tilfælde, f.eks. om godkendelse af tilsætningsstoffer i fødevarer, kan komitéerne træffe selvstændige beslutninger, der ikke er godkendt af Parlamentet og Ministerrådet.

Domstolen har det sidste ord

EU-Domstolens opgave er at fortolke lovene i forhold til EU's grundlov, traktaten. Hvis der er uenighed om, hvad en EU-lov betyder, så er det i sidste ende EU-Domstolen, der bestemmer. I mange tilfælde har domstolen også givet EU-borgere rettigheder, f.eks. til at tage et arbejde i et andet land, som der står i traktaten, at de må, og så har det efterfølgende været nødvendigt at lave ny lovgivning på baggrund af domstolens afgørelser.



FOTO: PERNILLE Z. NYGAARD

Viden er magt

EU lovgiver på en lang række meget tekniske områder, og her mangler både politikere og embedsmænd viden. Den står lobbyister klar til at levere.

AF NATALIA LEHRMANN
OG RASMUS NØRLEM SØRENSEN

LOBBYISME. Man kan godt få en fornemmelse af, at der ikke er så mange, der følger med i europæisk politik. Men det gælder ikke de mellem 15.000 og 30.000 lobbyister, der arbejder i Bruxelles. De laver ikke andet end at følge med i lovgivningsprocessen og spille ind med viden, dokumentation og argumenter i de kritiske faser af forhandlingerne.

Faktisk er lobbyisterne normalt de eneste, der har mulighed for at følge et lovforslag, helt fra de første formuleringer bliver lavet i en ekspertgruppe, hele vejen gennem lovgivningssystemet og indtil de sidste detaljer er blevet fastlagt af komiteerne. Men at følge en hel proces på den måde kræver både tid, ekspertise og netværk. Kort sagt: Penge. Og dem har industri og erhvervsliv mange flere af end f.eks. klima- og forbrugerorganisationer.

Behov for viden

Når EU laver nye regler for databeskyttelse, er der enorme beløb på spil for virksomheder som Google, Apple og Facebook. Derfor har virksomheder og industriens interessegrupper en meget stor interesse i at påvirke lovgivningen. Selv små ændringer kan betyde indtægter, der langt overstiger udgiften til lobbyismeindsatsen.

På den anden side har politikere og embedsmænd ikke mulighed for at vide alt om de områder, de lovgiver om. Derfor

har de brug for ekspertise og holdninger, og den leveres af lobbyisterne i Bruxelles i form af rapporter, deltagelse i ekspertgrupper og ændringsforslag, som medlemmer af Parlamentet typisk stiller for dem.

Der er ingen tvivl om, at den gensidige afhængighed mellem embedsmænd, lobbyister og politikere er stor i Bruxelles, hvor der er ca. én lobbyist per ansat i Kommissionen – og hvor medlemmer af Parlamentet med hjælp fra et par personlige medarbejdere og et partigruppekontor skal kunne tage stilling til hundredvis af lovforslag og ændringsforslag i løbet af de få dage, en parlamentsforsamling i Strasbourg varer.

Og hvis man besøger EU's hovedkvarterer bemærker man den selvfølgelighed, hvormed lobbyismen foregår:

»I Bruxelles betragtes næsten al interaktion som lobbyisme, og der er ingen, der finder det problematisk, at man søger at overbevise hinanden om en sag på baggrund af gode argumenter«, har Udenrigsministeriets talsmand Carsten Sanders tidligere udtalt til NOTAT.

Skæv fordeling

Omkring 70 procent af lobbyisterne er tilknyttet erhvervslivet, der årligt afsætter mellem op mod 7,5 mia. kr. til formålet. En af de store spillere er paraplyorganisationen Business Europe, der repræsenterer over 20.000 virksomheder. Og det er netop den skæve fordeling af lobbyister i Bruxelles, der udgør en trussel.

»Lobbyisme er altså ikke et problem

Lobbyismens tre stridpunkter

LOBBYREGISTERET

I dag er det frivilligt, om lobbyister, der arbejder i EU-systemet, vil registrere sig og oplyse, hvem der betaler deres løn. Fra civilsamfundets organisationer har det i mange år været et krav, at der skulle indføres et obligatorisk register. Det ville gøre det nemmere at få et overblik over, hvem der prøver at påvirke politikerne og hvor mange penge, de har til at gøre det for.

EKSPERTGRUPPER

I EU-Kommissionens ekspertgrupper sidder der ofte mange repræsentanter for industri og erhvervsliv med ved bordet, når nye forslag til lovgivning skal udarbejdes. På den ene side er det oplagt, at lovgiverne bliver nødt til at vide mest muligt om det område, de lovgiver omkring. På den anden side kan der være en åbenlys interessekonflikt, hvis f.eks. de store olieselskaber skal rådgive om ny energilovgivning, bilers brændstofforbrug eller om støtteordninger til vedvarende energi.

SVINGDØREN

I USA har man vedtaget at topfolk fra administrationen og tidligere politikere, ikke må gå direkte ud og få et job i erhvervslivet. Det kan give dem store fordele som lobbyister eller rådgivere, at de kender hele det politiske system indefra. Man kan også frygte, at f.eks. en kommissær med ansvar for finansregulering kan lokkes til at lave lovgivning, der hjælper bankerne, hvis han kan se frem til en højtlønnet stilling eller bestyrelsespost i en bank, når han stopper som kommissær. Her kritiseres EU fra mange sider for at have alt for slappe regler.

i sig selv – hvis vi bare har styr på, hvem de arbejder for, og hvis interesser de varetager, og med hvilken økonomisk styrke de gør det. Det er en del af den politiske proces. Men lige nu er systemet i EU truet af en fuldstændig vanvittig skævvridning i indflydelse,« har medlem af EU-Parlamentet for SF Margrethe Auken skrevet i et indlæg på Altinget EU.

Hun slår et slag for et obligatorisk lobbyregister. Og det kan meget vel være et skridt i retningen mod den synliggørelse, der er helt central. Mantraet må være mere gennemsigtighed: Vi er nødt til at vide, hvem politikerne snakker med, og hvor deres informationer kommer fra. ♦

Sådan bliver pengene brugt

AF STAFFAN DAHLLÖF

OMFORDELING. Selvfølgelig er de 1.126 milliarder kroner (150 milliarder euro), som EU's budget lød på i 2013, en pæn sjat – næsten dobbelt så meget som det danske statsbudget.

Men da EU omfatter cirka 500 millioner indbyggere og Danmark 5, bliver EU's udgift pr. borger ganske beskedent.

I USA, som EU i nogen grad kan sammenlignes med, svarer det føderale budget til 18 procent af den samlede nationalindkomst, BNI. I EU svarede det fælles budget i 2013 til 1,13 procent af BNI.

Årsagen til det relativt lille budget er, at EU som sådan næsten ikke bedriver nogen egen virksomhed, til forskel fra medlemslandene.

Beslutningsmaskineriet og forvaltningen koster. Nogle få forskningsinstitutioner og politiske tiltag bliver også drevet i EU-regi. Men de fleste af pengene går til omfordeling.

Groft sagt kommer de største indkomster fra de rige lande, mens de største udbetalinger går til fattige lande og egne, og til landmænd – hvoraf de rige får mest.

"Bæredygtig udvikling" (fattige regioner og forskning), 46,8 procent, 527 milliarder danske kroner. Hovedsageligt støtte til økonomisk svage regioner (36,1 procent), men også til forskning, og til infrastrukturprojekter som veje, jernbaner mv. (10,7 procent).

"Beskyttelse og forvaltning af naturressourcer" (landbruget), 39,8 procent, 448 milliarder danske kroner. Største udgift er den direkte støtte til landbruget, som gives efter landbrugsvirksomhedernes størrelse og tidligere produktion (29,1 procent) og til udvikling af landdistrikter, herunder miljø og fiskeri (10,7 procent).

"EU som global partner" (bistand), 6,3 procent, 72 milliarder danske kroner. Går til bistand, nødhjælp og støtte til kandidat- og nabolande.

"Administration", 5,6 procent, 63 milliarder danske kroner. Udgifter til blandt andet Parlamentet, Kommissionen, Ministerrådet og de mange agenturer.

"EU-borgerskab, frihed, sikkerhed og retfærdighed" (politi og flygtninge), tidligere kaldt retlige og indre anliggender, 1,4 procent, 16 milliarder danske kroner. Går blandt andet til politisamarbejdet Euro-pol og grænsebevogteragenturet Frontex.

Betalere og modtagere

Størstedelen af pengene (74 procent) kom i 2013 direkte fra medlemslandene, beregnet ud fra deres nationalindkomst (BNI), og efter størrelsen på deres momsindtægter (11 procent). Resten (15 procent) kom fra den fælles told, fra sukkerafgifter, og fra andre kilder.

Rige lande betaler altså mere til den fælles kasse end fattige.

Hvis man ser på, hvad landene får tilbage, så har EU-medlemskabet givet plus for Grækenland, Spanien, Portugal og Irland og for de øst- og centraleuropæiske lande, som kom med i 2004 og 2007.

Øvrige lande var nettobetallere; de betalte mere, end de fik tilbage.

Den største nettobetaler i 2012 i forhold til landets egen økonomi var Sverige (-0,46 procent af BNI), tæt fulgt af Danmark (-0,45 af BNI) og Tyskland (-0,44 af BNI).

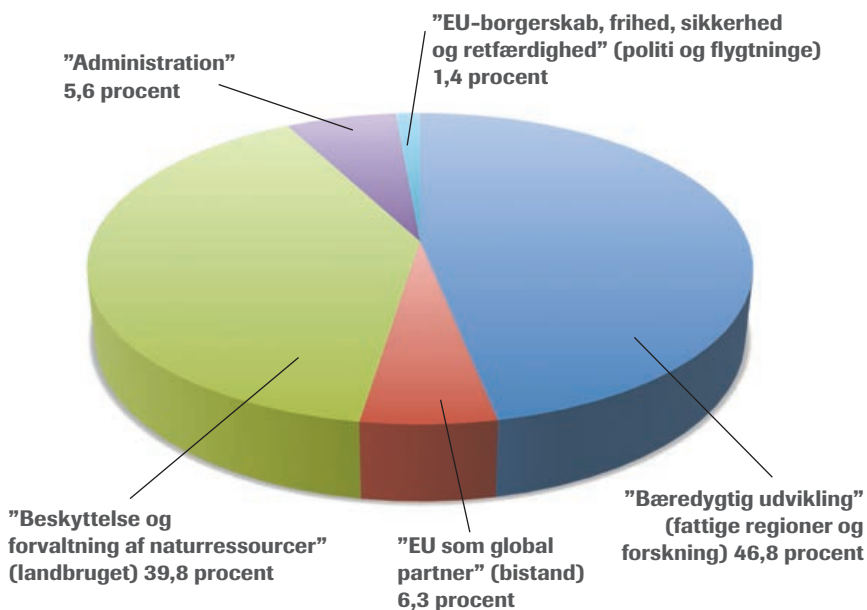
Danmark betalte i 2012 17,9 milliarder danske kroner til den fælles kasse, og fik 10,8 milliarder retur, hvoraf 8 milliarder gik til landbruget.

Langtidsbudgettet for årene 2014-2020 bliver for første gang mindre (-3,7 procent) end de foregående syv år som følge af nedskæringer og økonomisk tilbagegang i medlemslandene. Målt i absolutte beløb går det mest ud over landbruget (-11 procent), mens de største relative nedskæringer sker i en fond for naturkatastrofer (-70,6 procent) og i en fond for pludseligt arbejdsløse (-51 procent). ♦

Budgettallene for 2013 er "forpligtede bevillinger" (løfter), til forskel fra de faktiske udbetalinger, som ikke følger et budgetår. Faktiske betalinger giver et noget lavere totalniveau og gør, at udgifterne for administration bliver større end for bistand.

Kilde: EU-Kommissionen og Folketingets EU-oplysning

FORDELINGEN AF EU'S BUDGET 2013', 1.126 MILLIARDER KRONER



I mange kriselande har trojkaens jakkesæt-klædte medarbejdere fået øgenavnet "Men in black". Her et billede fra filmen af samme navn.

Krisen, sparepolitikken og fremtiden

Finanskrisen udløste en samordnet sparepolitik, og satte spørgsmålstejn ved EU's måde at virke på. Det står der stadig.

AF STAFFAN DAHLLÖF

ØKONOMISK UNION. Krisen for banker og finansselskaber i 2008 voksede til en krise for gældsplagede EU-lande. Det skabte tvivl om, hvorvidt euroen og valutaunionen kunne overleve. EU-landene blev stillet overfor to opskrifter på en kriseløsning:

- En sparekurs hvor hovedopgaven for de enkelte lande er at nedbringe underskud og gæld
- En meget stærkere økonomisk union med samordning af landenes finanslove, og på sigt et fælles ansvar for hinandens gæld og budgetunderskud.

EU-landene valgte ingredienser fra begge opskrifter: Gældslande skulle spare sig ud af krisen, og deres økonomiske politik skulle samordnes i højere grad end hidtil. Der blev også overført betragtelige summer til de gældsplagede lande – som lån givet på bestemte betingelser.

Med finanskrisen, som blev til en gældskrise, skete der derfor noget nyt:

Lande som modtog kriselån fik regelmæssige besøg af "trojkaen" – embedsmænd fra de tre institutioner ECB (Centralbanken), IMF (Valutafonden) og EU-Kommissionen.

Mario, Christine og Olli

Trojkaen repræsenteres på højeste niveau af ECB-direktøren Mario Draghi, IMF-direktør Christine Lagarde og EU's eurokommissær Olli Rehn. De har sendt deres folk ud til kriselandene for at sikre sig at de besparelser og reformer, der var betingelsen for at give lånet, også bliver gennemført i praksis.

Ungarn, Letland og Rumænien blev de første, der modtog kriselån, men de tre lande nåede at afvikle lånene, inden trojka-inspektionen var blevet sat i system.

Til gengæld er trojka-besøgene blevet

faste indslag i Irland, Grækenland, Portugal og Cypern.

Italien, Spanien og Slovenien har derimod undgået EU-lån fra redningsfonden ESM (Den europæiske stabilitetsmekanisme) og dermed trojkaens inspektioner.

Samme grænser for røde og blå

Men også lande, som blev mindre voldsomt berørte af krisen, er blevet omfattet af krisepolitikken.

I Danmark må der ikke længere være underskud på finansloven på mere end 0,5 procent af BNP. Hvis regioner og kommuner ikke overholder deres udgiftsgrænser, bliver de automatisk trukket i tilskud fra staten.

De restriktioner er en følge af den såkaldte budgetlov, som Folketinget vedtog i marts 2012, der var Danmarks måde at tilslutte sig Finanspagten på.

Budgetlovens grænser gælder i fire år ad gangen uanset hvilke partier, der bliver enige om den årlige finanslov og uanset den politiske sammensætning af Folketinget.

Dyb og egentlig union

Udover skærpede begrænsninger af landenes økonomiske politik efter krisen, er der opstået diskussioner om mere grundlæggende forandringer.

Der er blevet talt om økonomisk styring ("economic governance") og om "reform-kontrakter": Lande, der gennemfører ændringer af for eksempel deres pensionssystemer, skal tilbydes lån på særligt gode vilkår som belønning. I efteråret 2012 foreslog Kommissionen det, den kaldte en dyb og egentlig økonomisk union.

Diskussionen har hidtil mest kredset om at få landene til at opføre sig, som de skal – i mindre grad om, hvad EU samlet skal, eller ikke skal gøre.

Årsagen er, at det fælles budget er alt



for lille til at løfte store investeringer og til at sørge for den grundlæggende økonomiske sikkerhed for borgerne. Det ansvar ligger hos medlemslandene.

Ingen vil være bagstopper

Der er også en anden indbygget begrænsning af mulighederne for en virkelig økonomisk union: EU må ifølge traktaten, som er EU's grundlov, ikke hæfte for medlemslandenes gæld. Dette "gældsforbud" forklarer, hvorfor det er gået trægt med de forskellige trin i en bankunion, som har stået på dagsordenen de seneste par år.

Hverken Tyskland eller noget andet medlemsland ønsker at stå som "bagstopper", den yderste garant, hverken for de andre landes dårlige banker, eller for deres statsgæld.

I Tyskland holder forfatningsdomstolen kritisk øje med, hvad EU må og ikke må. Det er derfor det tilbagevendende spørgsmål om en "økonomisk union" ikke endeligt kan besvares, før man har taget stilling til, om der skal laves om på traktaten.

Den foreløbige enighed om en bankunion er på det punkt landet i en halv løsning. Spørgsmålet, om hvem der skal være den yderste garant for fallittruede banker, skubbes frem til år 2025. Og en bankunion vil kunne reguleres ved en mellemstatslig aftale kun for interesserede lande, uden at selve EU-traktaten laves om. På samme måde blev ESM, redningsfonden for gældsramte lande, forankret i en sær aftale i 2010.

Ikke til at stole på

Vivian Reding, næstformand i EU-kommissionen, har i et interview med den

AMIB N IN BLACK



græske avis Ekathimerini beskrevet den førte krisepolitik med trojka-inspektioner som et demokratisk problem:

»Det er et spørgsmål om politisk legitimitet. Europas borgere stoler ikke på Trojkaen. Og det gør de ret i: Grundlæggende beslutninger, for eksempel om at afskedige 10.000 offentligt ansatte, skal ikke træffes bag lukkede døre. De må debatteres i det direkte valgte EU-Parlament.«

Hendes kollega, den euro-ansvarlige Olli Rehn, har en noget mere pragmatisk tilgang:

»Dommedagsprofeterne har taget fejl, men vi har ikke sejret endnu. Opsvinget er stadig skrøbeligt. I store dele af Europa er arbejdsløsheden fortsat uacceptabelt høj. Derfor må vi holde kursen i de økonomiske reformer i Europa,« sagde Rehn på et møde for eurolandene i december.

Magten over traktaten

Forsøgene på at indføre en gennemgribende fælles styring af den økonomiske politik er hidtil blevet bremset af de gældende spilleregler. De kan selvfølgelig laves om, hvis regeringerne og i sidste ende befolkningerne går med til det.

Traktatændringer skal alle medlemslande være enige om, og de skal godkendes i de nationale parlamenter – i nogle lande også ved folkeafstemninger.

Befolkningerne skal høres, hvis der skal være ”mere union”. Det perspektiv har hidtil bremset de fleste af regeringernes interesse for en traktatændring. ♦

EU's krisestyring

- 1997 - 2011:** Stabilitets- og vækstpagten, spillereglerne for at bruge euroen. Landene må højst have et budgetunderskud på 3 procent og en gæld på 60 procent af BNP. Alle eurolande bryder en af de to grænser, men ingen straffes.
- 2008 - 2009:** Kriselån til Ungarn, Letland og Rumænien fra Valutafonden IMF og til dels Verdensbanken, men uden direkte forbindelse til EU.
- 2010:** Akut kriselån til Grækenland fra IMF og EU's krisemekanisme EFSF, senere erstattet af fonden, ESM (European Stability Mechanism) efter en mindre ændring af Lissabon-traktaten, og en særlig ESM-traktat mellem eurolandene. Lande som modtager ESM-lån overvåges af Trojkaen – Centralbanken, Valutafonden og Kommissionen.
- 2011:** Det Europæiske Semester: landene skal indrapportere kommende budgetter og forslag til Bruxelles i foråret for central vurdering. To love i 2012 (Two-pack) giver Kommissionen ret til at kræve ændringer af underskudslandes budgetplaner. Det var første gang muligt i november 2013, men blev ikke brugt.
- 2011:** Europluspagt: frivillig aftale mellem 23 EU-lande om at skære ned på offentlige udgifter og forbedre konkurrenceevnen. Danmark (VK-regeringen) lovede at afskaffe efterlønnen.
- 2011:** Seks love (Six-Pack) skærpede kravene om budgetunderskud og gæld. Eurolande kan straffes økonomisk, hvis grænserne ikke bliver overholdt. Danmark omfattes, men kan ikke straffes.
- 2012:** Finanspagten: Aftale mellem 25 lande om at skærpe kravene yderligere til max. budgetunderskud fra 3 til i gennemsnit 0,5-1 procent og at indskrive grænsen i landenes grundlove. Finanspagten rummer også automatiske straffe ved for høje underskud, og en forpligtelse om at nedbringe gæld over 60 procent. Danmark deltager ved at indføre en budgetlov i 2012.
- 2012 - 2013:** Bankunion: Tre annoncerede trin for at forhindre, at syge banker trækker landene med sig ned, hvis de går konkurs:
- * Fælles banktilsyn/finansinspektion – endelig beslutning den 15. oktober 2013
 - * Afviklingsmekanisme for dårlige banker – ikke besluttet, uenighed om det statslige sikkerhedsnet
 - * Indskydergarantiordning – ingen konkrete forslag, måske lagt på is. Storbritannien, Tjekkiet og Sverige står udenfor. Danmark afventer.

”Danmark kan sagtens leve uden en europaminister”

Men det er en rigtig god idé at have én, synes den nyligt udklækkede europaminister selv.

AF IDA ZIDORE

Han var egentlig Forsvarsminister. Men ved Helle Thorning-Schmidts ministerrokade i august 2013 landede den 45-årige socialdemokrat Nick Hækkerup i jobbet som Handels- og Europaminister.

Og efter hans CV at dømme, har partiet ikke skudt helt forbi målet. Den nuværende minister brugte en stor del af 1990'erne på at forfatte lange afhandlinger om EU-ret og de danske forbehold under forskellige ansættelser på Københavns Universitet.

Handels- og europaministeren har travlt, da NOTAT fanger ham til en snak om det nye job. Ministeren er på vej til Bali, hvor han skal deltage i de internationale forhandlinger i verdenshandelsorganisationen WTO.

Folketingets kontrol

Nick Hækkerup er ikke i tvivl om, hvad hans rolle som europaminister skal være: Han skal sikre, at Folketinget får de oplysninger, de skal have om EU-sager, og være til stede i Folketingets Europaudvalg.

”Jeg synes en frihandelsaftale med USA vil være en kæmpe fordel for Danmark.”

Der er møde i Europaudvalget hver fredag. Her får fagministre tildelt mandater af Folketinget, hvilket vil sige, at et flertal i udvalget støtter den pågældende minister, når han eller hun drager mod Bruxelles for at forhandle og stemme i Ministerrådet. Som handels- og europaminister er det tit Nick Hækkerup, der henter mandater ved fredagsmøderne.

At Folketinget har et Europaudvalg er særligt for Danmark. I mange andre lande har man ikke den samme parlamentariske kontrol med ministrene omkring EU-sager:

»Sammenlignet med andre parlamenter, så er Folketinget meget inde over det, der foregår i EU. Der er en fornuftig involvering af Folketinget. Burde parlamenterne være mere involveret i EU-beslutningsgangene? Det tror jeg nok, man må sige - fra et ideelt demokratisk perspektiv. Men vi kan bestemt godt være den model bekendt, som vi har i Danmark«, siger han.

” Vi har stor interesse i, at varer, tjenesteydelser og personer kan udveksles frit - det bliver vi simpelthen rigere af. ”

Nøgtern om EU

At Danmark har en minister, som alene er dedikeret til udviklingen i Europa, og som har fokus på, hvordan danskerne ser på den udvikling, har en vigtig signalværdi. Men det betyder ikke, at man død og pine må have en europaminister, mener Nick Hækkerup:

»Vi kan sagtens leve uden en europaminister. Det er bare en god idé, fordi så mange beslutninger i dag bliver truffet i Europa. Og den måde, vi lever vores liv på herhjemme, påvirker de beslutninger, der bliver truffet i Europa og i EU.«

Er det din rolle at kommunikere positivt om EU til borgerne eller bare at starte debatten?

»Det vigtigste er at kommunikere nøgternt. EU er grundlæggende et samarbejde, som Danmark har kæmpe fordel af, fordi vi er et lille land. Vi har stor interesse i, at varer, tjenesteydelser og personer kan udveksles frit - det bliver vi simpelthen rigere af. Men det er jo ikke det samme, som at alt er godt. Og der, hvor der er uhensigtsmæssigheder og ting, der ikke fungerer ordentligt, der skal jeg også være den, som på Danmarks vegne og internt i Danmark tager debatten og prøver at finde veje for Danmark« siger Nick Hækkerup.

Og der er hele tiden punkter, hvor

man må tage kritisk stilling til Danmarks position i EU-sager, understreger han. Intet er givet på forhånd. For eksempel har Danmark endnu ikke taget stilling til planerne om en fælles bankunion, der bl.a. går ud på, at EU skal kunne overvåge og redde bankerne, hvis de er i økonomiske vanskeligheder.

»Vi har sagt, at vi går positivt ind i forhandlingerne om bankunionen, men der

er ting, vi bliver nødt til at have styr på. Vi synes for eksempel ikke, at EU-Kommissionen skal have kompetence til at lukke banker i Danmark, hvis de handler i strid med reglerne«.

Thumbs up for frihandel

EU har af flere omgange i 2013 forhandlet om en frihandelsaftale med USA, som - hvis den vedtages - bliver den største af sin slags nogensinde. Medierne har allerede berettet om de mange gevinster, som aftalen vil medføre: arbejdspladser, vækst og velstand.

Det er måske ikke tilfældigt, at tonerne er positive. I hvert fald kom NOTAT sidst i november i besiddelse af et fortroligt dokument fra EU-Kommissionen, der beskriver den PR-strategi, der skal sikre positive historier om forhandlingerne i medierne. Kommissionen skriver i dokumentet, at det indtil videre er lykkedes at ”holde styr på mainstream-mediernes fortællinger om forhandlingerne” og opfordrer medlemslandene til at følge samme PR-strategi.

I løbet af efteråret 2013 ytrede stadig flere miljø- og forbrugerorganisationer ellers bekymringer over, at en frihandelsaftale vil forværre standarder og sikkerhed. Og kritiserede, at den vil gavne erhvervslivet - ikke borgerne.

Nick Hækkerup hører til blandt de



positive og udsendte for nylig en pressemeldelse med budskabet om, at "frihandel gør os alle rigere".

Ifølge ham vil en frihandelsaftale med USA være en kæmpe fordel for Danmark. »Det vil betyde større velfærd i Danmark for os alle sammen og større jobsikkerhed. Det er det, jeg advokerer for. Så er der en række ting, som man selvfølgelig skal være opmærksom på. Er der åbenhed nok i processen? Er der områder, hvor vi har grund til at frygte, at noget godt bliver rullet tilbage? Vi skal ikke være jubelbegejstrede, men vi skal saft-suseme være glade for, at den her aftale er på vej« konstaterer han.

Er du enig i, at medlemslandene og Kommissionen skal tale med én stemme i medierne omkring aftalen?

»Det er ikke afgørende for mig. Det afgørende for mig er at tale som dansk europaminister«.

Nick Hækkerup ser ikke noget problem i, at man har tæt dialog med erhvervslivet om frihandelsaftalen. De har jo interesser på spil, ligesom en lang række andre organisationer har det. Men mere åbenhed kan man altid ønske sig.

Europapolitisk aftale

De EU-positive partier i Folketinget indgår med års mellemrum Europapolitiske aftaler, som er fundamentet for den danske EU-politik. Sidst i 2008. I aftalerne bliver det fastlagt, hvordan Danmark skal

forsøge at påvirke EU-samarbejdet. Det særlige ved de Europapolitiske aftaler er, at næsten alle partier i Folketinget i princippet skal blive enige om Danmarks holdning til samtlige politikområder i EU.

Den forhenværende europaminister Nicolai Wammen indledte i april forhandlingerne om en ny europapolitisk aftale, men siden er der ikke sket meget.

» Sammenlignet med andre parlamenter, så er Folketinget meget inde over det, der foregår i EU. »

»Man kan ikke sige, at vi forhandler løs. De, der skal forhandle, har mange andre politiske tillidshverv. Derfor er det faktisk svært at få planlagt møder, hvor alle kan deltage. Når det er sagt, er det mit indtryk, at man bredt blandt ja-partierne gerne vil have en aftale, som kan lykkes« siger Nick Hækkerup.

Hvorfor skal man have en europapolitisk aftale? – er det ikke underligt, at så forskellige partier skal kunne være enige om EU-politikken?

Nick Hækkerup griner: »Vi laver jo hele tiden aftaler om den nationale politik. Finansloven er jo også en stor, politisk aftale, og det samme med andre områder – klima, energi og forsvar. I den her sammenhæng er Europa et sektorministerium ligesom alle andre ministerier« slutter han. ♦

Blå Bog:

Født 1968 i Fredensborg.

Uddannet cand.jur. fra Københavns Universitet 1994.

Ph.d. fra Københavns Universitet 1998, og efterfølgende ansat som adjunkt.

Næstformand for Socialdemokratiet fra 2005.

Folketingsmedlem for Socialdemokratiet i Nordsjællands Storkreds fra 13. november 2007. Kandidat for Socialdemokratiet i Egedalkredsen fra 2007.

Forsvarsminister fra 3. oktober 2011 til 9. august 2013, herefter Handels- og Europaminister.

Har skrevet Ph.d.-afhandlingen Kontrol og sanktioner i EF-retten (1998). Medforfatter til Udvikling i EU siden 1992 på de områder, der er omfattet af de danske forbehold (2000) og Controls and Sanctions in the EU Law (2001).

Gift med landskabsarkitekt Petra Freisleben Hækkerup. Har børnene Fie, født i 1994, Mille, født i 1998, Emil, født i 2003 og Malthe, født i 2006.

Da Nick Hækkerup var Forsvarsminister, indførte han 'power nap' for de ansatte.

Historien om et marked, der blev til mere

EU opstod som et fredens projekt på et bagtæppe af krig og mistro, men har siden udviklet sig til meget andet.

AF MICHAEL BIRKKJÆR LAURITSEN

BEGYNDelsen. Over 70 millioner mennesker døde på verdensplan under Anden Verdenskrig, og Adolf Hitler, som stod bag nogle af krigens værste forbrydelser, kom til magten godt hjulpet på vej af det tyske folk.

Det skal man vide, hvis man skal forstå, hvorfor EU fra begyndelsen frem for alt blev tænkt som et politisk system, der skulle sikre Europa mod krig i fremtiden og dæmme op for nationalisme - og populisme.

Mange træk ved EU kan spores tilbage til den 9. maj 1950, hvor den franske udenrigsminister Robert Schuman holdt en tale, kendt som Schuman-erklæringen.

Han talte om "at stille den samlede fransk-tyske produktion af kul og stål under en øverste, fælles myndighed, nemlig en organisation, der vil stå åben for deltagelse fra andre lande i Europa. Fælles kul- og stålproduktion vil øjeblikkeligt sikre tilvejebringelsen af fælles grundlag for økonomisk udvikling, første etape mod den europæiske føderation."

Man stolede ikke på hinanden og heller ikke på hinandens befolkningers evne til at vælge fornuftige politikere, og derfor skulle den fælles høje myndighed heller ikke ledes af politikere, men af "uafhængige personer" udpeget af regeringerne.

Den europæiske fællesskabsfølelse og solidaritet skulle i Schumans tankegang primært sikres gennem konkrete økonomiske resultater:

"Europa kan ikke dannes på én gang, og heller ikke i en samlet opbygning: Det kan dannes gennem konkrete resultater - der først skaber en faktisk solidaritet."

Det Europæiske Kul og Stål Fællesskab, trådte i kraft den 23. juli 1952 med Belgien, Holland, Frankrig, Tyskland, Italien og Luxembourg som medlemmer. Schuman og hans økonomiske rådgiver Jean Monnet, der regnes som hjernen bag planen, fejres i dag som to af EUs grundlæggere.

Markedet som drivkraft

Den Høje myndighed er i dag blevet til EU-Kommissionen, hvor medlemmerne officielt stadig varetager EUs interesser frem for nationale interesser. Og Kommissionens ansvarsområder har udvidet sig eksplosivt, ligesom skaren af medlemslande har.

Først skabtes Det Europæiske Fællesskab (EF) i 1958 med den såkaldte Romtraktat. Centralt i EF var en toldunion, hvori man fjernede toldsatserne imellem landene, så samhandlen og dermed også økonomi og gensidig afhængighed kunne vokse. På samme tid etablerede man fælles ydre toldmure overfor omverden.

Desuden etablerede man et fælles marked med det grundlæggende princip, at varer, personer, tjenesteydelser og kapital skal kunne bevæge sig frit mellem EUs medlemslande.

Princippet om den frie bevægelighed har siden vist sig at få afgørende indflydelse på områder som udlændingepolitik,



arbejdsmarkedspolitik, sundhedspolitik og socialpolitik.

Op gennem 1980'erne udviklede det fælles marked sig til det indre marked med fokus på at fjerne de sidste hindringer for fri handel og fri konkurrence mellem EU-landene. Redskabet var især harmonisering, hvilket betyder at gøre EU-landenes lovgivninger ensartede, så man kan sælge de samme typer produkter i alle lande.

I praksis betød det indre marked en svækkelse af varestandarder og miljøregler for nogle lande og strammere eller nye regler for andre. Og for EU medførte det indre marked en afskaffelse af enstemmighed i Ministerrådet ved harmoniseringer, hvilket betød at det blev lettere at træffe beslutninger - men dermed også at overtrumfe enkelte landes modstand.

Den demokratiske udfordring - parlamentet

Selvom markedet og den frie bevægelighed stadig i dag står som et helt centralt princip indenfor EU-samarbejdet, så indså man allerede i 1970'erne, at EUs politiske legitimitet var truet. Medlemslandenes befolkninger var både skeptiske og uvidende overfor samarbejdet.

En af løsningerne blev at indføre direkte valg til EU-parlamentet, så borgerne skulle føle sig mere involverede i EUs beslutninger. På samme tid fik parlamentet gradvist mere magt og udviklede sig langsomt fra det såkaldte 'Mickey Mouse-Parlament', som man smilede lidt af, til sin



nuværende status efter Lissabontraktaten som én af EUs magtfulde institutioner. Dette til trods er valgdeltagelsen ved valgene faldet konstant siden indførelsen af de direkte valg i 1979, og lå ved sidste valg i 2009 nede på 42 %.

Der er siden blevet søsat flere projekter for at skabe en europæisk offentlighed, både med satsning på kommunikation, grænseoverskridende undervisningsprojekter og det såkaldte borgerinitiativ, der giver en ramme for underskriftsindsamlinger til EU-Kommissionen på tværs af landene. Men det har langt fra skabt et kontinent af europæere. EU's borgere orienterer sig politisk primært mod deres egne nationalstater.

EU som mere end et marked

Til gengæld har det ikke skortet på andre udviklinger, der har kunnet bruges til at skabe en fælles europæisk følelse. Med Maastricht-traktaten blev EF til EU – den Europæiske Union, med en styrkelse af unionen overfor medlemsstaterne og med fælles politik på endnu flere områder samt konkrete planer om en fælles valuta – Euroen.

En generel drejning mod venstre i Europa i disse år – 11 af EU's 15 statsledere var i 1998 socialdemokratiske eller venstreorienterede – førte også til strengere miljølovgivning, lovgivning om ligestilling, mere ambitiøs klimapolitik, og kamp for menneskerettigheder.

Selvom det venstreorienterede flertal blandt statslederne er en undtagelse fra

hovedreglen i EU, var både højre- og venstreorienterede kræfter i EU enige om, at naboerne i Central- og Østeuropa skulle lukkes ind i EU, som de alle var interesserede i.

Mange var bekymrede over, at 100 millioner lavtlønnede østeruropæere pludseligt skulle få adgang til de vesteuropæiske arbejdsmarkeder og over, at de meget fattigere lande mod øst pludselig skulle få del i EUs støttemidler, men den store udvidelse af EU faldt på plads i 2004 og 2007, så EU voksede fra 15 til 27 lande og fra 400 til 500 mio. mennesker.

En så drastisk udvidelse af kommissærer, parlamentarikere og ministre krævede på samme tid en grundlæggende reform af beslutningsprocedurerne, og det var noget af det, der skete med både Nice- og Lissabontraktaterne. EUs magt og betydning er vokset gradvist gennem årene, så vi i dag i praksis har en føderal struktur. Men det demokratiske system, borgernes deltagelse i beslutningerne og den offentlige debat halter stadig efter.

EU består i dag af 28 lande. Storbritannien, Danmark og Irland kom ind i 1973, Grækenland i 1981, Spanien og Portugal i 1986, Sverige, Finland og Østrig i 1995, og Polen, Tjekkiet, Slovakiet, Slovenien, Ungarn, Estland, Letland, Litauen, Cypern og Malta i 2004, mens Bulgarien og Rumænien blev medlemmer i 2007 og Kroatien i 2013. ♦

Fremtiden

NOTAT har bedt fire eksperter give deres bud på EU om 10 år.

AF TURID DANIELSEN

Derek Beach, associate professor ved Aarhus Universitet:

»Der er to sandsynlige scenarier. Det ene er et stærkere EU, som blander sig i landenes finanspolitik, og som indeholder en overførselsmekanisme – det vil sige, at man flytter penge fra rigere til fattigere områder. Så væsentligt mere splittelse, men også mere indgriben i unionen. Dette scenarie kræver dog nogle rimelig vidtgående reformer, som for nuværende er strandet i systemet. Det andet, og noget mindre sandsynlige scenarie, er et "EU light" med fokus på det indre marked og en mulig tilbagetrækning af euroen.«

Julie Hassing, post.doc. ved Københavns Universitet:

»Jeg tror udfordringen bliver at holde sammen på et EU, der i stigende grad og på mange dimensioner kommer til at være i flere hastigheder. Jeg tror ikke, man vil se et sammenbrud i eurozonen, eller at man smider nogen ud af den. Men jeg tror særligt én af brydningsfladerne vil være, hvem der er med i euro-zonen, og hvem der står udenfor.«

Uffe Østergaard, professor ved Copenhagen Business School:

»Fremtiden er usikker. Jeg tror ikke, man kan sige, at Europa kommer ud af krisen. Men derfor kan det jo godt være, at det kommer til at gå bedre end det har gjort i de sidste år. Krisen har styrket nationalstaterne, ikke Kommissionen. Jeg ser ikke den store optimisme på EU's fremtid, men tror at EU vil overleve og findes i verden.«

Laura Horn, lektor ved Roskilde Universitetscenter:

»Vi vil se mere ulighed mellem de forskellige regioner og klasser i EU. Både fordi medlemslandene ikke er med på en omfordelingsordning mellem landene, og fordi der mangler solidaritet blandt befolkningen. Hvis man kigger på de næste 50-100 år, er der meget få visioner for Europa som går ud over den umiddelbare, politiske kontekst.

Vi er nødt til at engagere os mere i kunst, kultur og film – vi har for eksempel ingen science fiction om Europa om 100 år. Hvis de mennesker, der har til opgave at tænke visioner om Europa, ikke kan forestille sig fremtiden, hvad siger det så om vores måde at tænke om EU på?«



NOTAT-ansat udfrittet af dansk sladderpresse

NOTAT's telefoner har glødet af henvendelser fra internationale medier, der vil have fat i det hemmelige EU-dokument, som i november blev lækket til os. Er vores gennembrud i danske mainstream-medier på vej?

En ansat på NOTAT fik sig torsdag den 28. november noget af en overraskelse.

Omkring middagstid sad hun og resten af medarbejderstaben begravet i en lækagesag om EU-Kommissionens PR-strategi i forbindelse med frihandelsaftalen mellem EU og USA (TTIP), da telefonen pludselig ringede.

»Hej, det er fra B.T.« ytrer en stemme i den anden ende af røret.

Den ansatte får julelys i øjnene og svarer:

»Ja, hej. Et øjeblik, så skal jeg være der!«

Medarbejderen vender sig mod kollegerne og rækker tommelfingeren opad, mens hun hvisker så højt, at det næsten kan høres i den anden ende:

»Så fik vi sgu hul igennem til mainstream-pressen! B.T. vil have det lækkede dokument om EU-Kommissionens PR-strategi i forbindelse med den transatlantiske handels- og investeringsaftale mellem EU og

USA. De vil være med til at kulegrave politikernes udemokratiske hemmelighedskræmmeri over for befolkningen!«

Alle ansatte på redaktionen smiler henrykte og venter i spænding, mens vores medarbejder genoptager samtalen med pressens gamle sladdertante.

»Ja, så er jeg her igen. Du siger, du er interesseret i dokumentet?«

»Nej, det sagde jeg ikke noget om. Jeg kan bare se på Krak, at du bor i samme opgang som Nicklas Bendtner. Er det ikke rigtigt?«

Der bliver stille et sekund. Og et sekund mere.

»Næeh, det ved jeg ikke... Hvem er han?«

»Fodboldspilleren. Landsholdets angriber. Danmarks største festabe. Nå, men han bor i hvert fald i nummer 24, ligesom du gør.«

»Jeg bor i nummer 23...« hvisker medarbejderen, nu med mere luft i stemmen.

»Nå. Okay. Jamen, har du tilfældigvis hørt larm ovre fra hans side af vejen i nat? Har han tit damer med hjem?«

»Øh... jeg ved ikke, hvem han er. Men har I hørt om TTIP?«

»Om Tipsbladet? Jeg tror, du misforstår - det er B.T. jeg ringer fra. Nå, men hvis du ikke har hørt noget, så ringer jeg til ham den gamle, der bor på første til højre...«

»Nå, okay, jamen så fortsat god dag« siger medarbejderen, da B.T. allerede har lagt på.

Kollegerne ser til, stadig i ét stort smil, mens medarbejderen kollapser på stolen.

»Hva' så, får vi det store demokratiske gennembrud?« spørger den ansvarshavende redaktør.

Medarbejderen kigger på de andre forventningsfulde ansatte og mumler:

»De sagde, de ville tænke over det.« ♦

Ida Zidore

